

OPINIÓ · MAIL OBERT

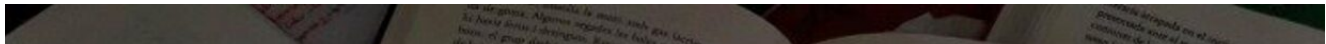
Només ho he d'anar dient

Escriure després de Woolf és construir aquesta nova posició, d'alguna manera, i és el que fa Lispector i que costa tant d'explicar perquè és entrar-hi quan t'enxampa amb la guàrdia baixa

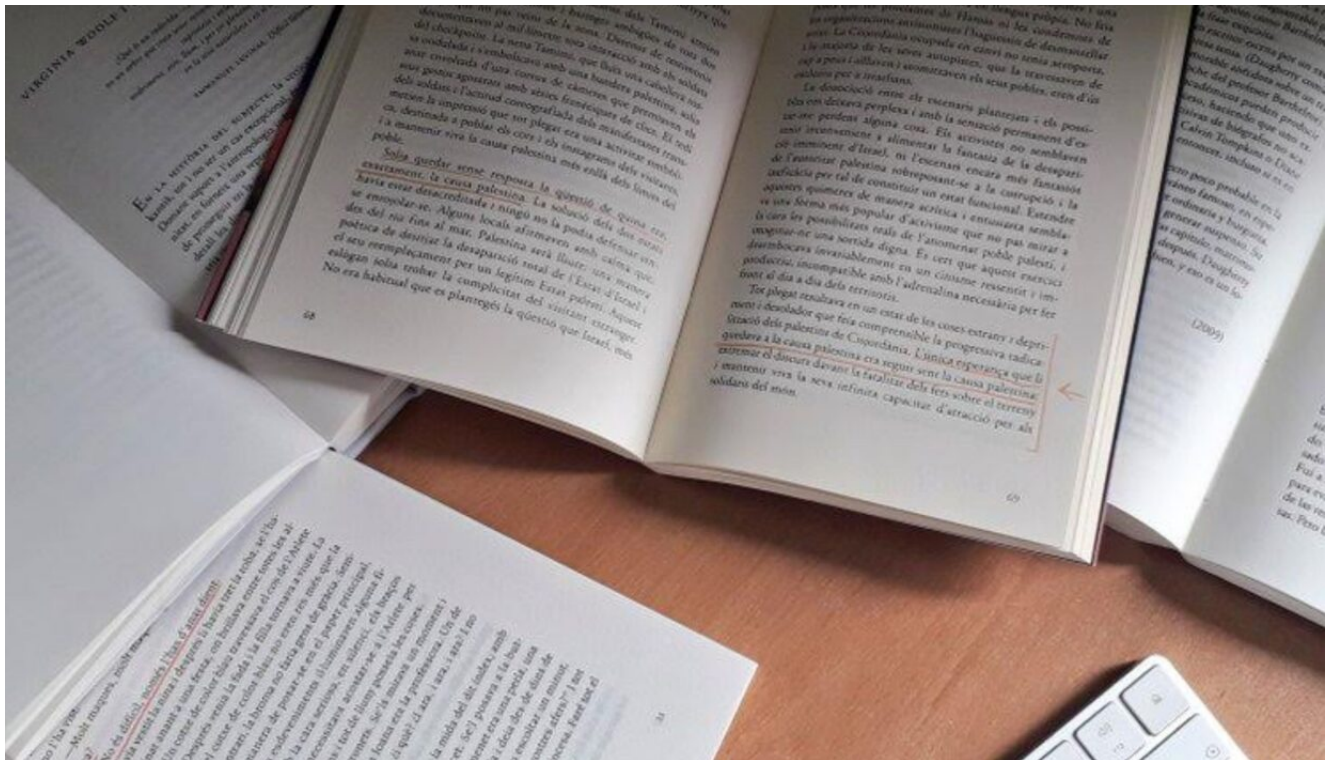

Tina Vallès
15.06.2023 - 21:40
Actualització: 15.06.2023 - 21:56

@tinavalles

SUBSCRIU-T'HI

Llibres de Lispector, Moore, Cavarero i Pazos oberts i subratllats: article coent-se.

0:00 / 9:58

Això és una prova de lectura dels articles de Vilaweb amb veu sintètica, que ben aviat serà a disposició dels subscriptors del diari. [Subscriuiu-vos-hi ací](#). Si trobeu algun problema, escriviu-nos a suport@vilaweb.cat.

La protagonista de la primera novel·la de Clarice Lispector (*A prop del cor salvatge*), la Joana, quan son pare li pregunta com ha pogut escriure una poesia tan maca, respon: “No és difícil, només l’has d’anar dient”, i gairebé fa l’efecte que a vint-i-tres anys Lispector ja intenta explicar com escriu. En un llibre de Lorrie Moore, [ja us en vaig parlar](#), hi trobo el que més m’agrada: una autora llegint una altra autora, Moore llegint Lispector –que no llegeix Woolf, ja hi arribarem. Tinc quatre llibres a taula: *Matar el nervi* d’Anna Pazos (La Segona Perifèria, 2023), *Inclinacions* d’Adriana Cavarero (Fragmenta, 2022, traducció d’Anna Carreras i Aubets, pròleg de Begonya Saez Tajafuerce), *A ver qué se puede hacer* de Lorrie Moore (Eterna Cadencia, 2019, traducció de Cecilia Pavón) i *A prop del cor salvatge* de Clarice Lispector (Club Editor, 2022, traducció de Josep Domènech Ponsatí). Busco com trenar aquestes quatre lectures, quatre fils de boira que veig i no veig. Només ho he d’anar dient.

Moore escriu sobre Lispector arran de la publicació (2009) de *Por qué este mundo* de Benjamin Moser, la biografia que aquest periodista cultural va escriure després de molts anys de recerca i de viatjar a tots els llocs on havia viscut l’autora. “Abans de començar”, diu Moore, “he fet un sondeig ràpid i informal: qui ha llegit l’obra de l’escriptora brasilera Clarice Lispector?” Moore, nord-americana, estableix una diferència entre els col·legues llatinoamericans (el sondeig el fa a la universitat) i els nord-americans i britànics, en el cas dels segons (els primers la coneixen, l’han llegida, l’adoren, “és una deessa”), “vaig trobar-ne ben pocs que n’haguessin sentit parlar. Alguns l’havien sentida anomenar, però no sabien res sobre ella i no l’havien llegida. Alguns n’havien llegit

les novel·les i les recordaven com a 'intenses'. Altres n'havien llegit un relat o dos en alguna antologia". Estem parlant del 2009 i d'una colla de professors universitaris dels Estats Units, però després explica que Nadia Battella Gotlib, acadèmica devota de Lispector, va escriure un assaig (a la col·lecció *Closer to the Wild Heart: Essays on Clarice Lispector*) preguntant on eren els lectors de Lispector i comparava els textos de l'autora "amb aquell guix endolcit que es fa servir per matar paneroles, una substància que atrau els insectes i després s'endureix i els mata de dins cap enfora". Per ser lector de Lispector, segons Gotlib, "cal haver estat necessàriament atrapat amb la guàrdia baixa per després ser elevat, com per un raig de llum, cap a un lloc que no és exactament la mort sinó una mena de no vida. És un 'sacrifici encantat'; tot i que, s'entén, no és per a tothom". En aquest sentit, Lispector sovint va ser comparada amb Virginia Woolf (i amb James Joyce, autor de l'epígraf de la seva primera novel·la), i ella responia, irritada, que no l'havia llegida mai. Woolf també seria un "sacrifici encantat", com deia Gotlib.

Tanco el llibre de Moore i em quedo amb la Lispector que no llegeix Woolf. Em ressona Cavarero parlant de l'ombra del jo arran d'*Una cambra pròpia* i la seva reflexió sobre el pronom de la primera persona del singular en anglès ("I"): "It was a straight dark bar, a shadow shaped something like the letter 'I.'" ["Era una barra fosca i recta, una ombra amb forma d'alguna cosa semblant a la lletra 'I'."] La filòsofa i pensadora feminista italiana hi aprofundeix: "No només, com apunta l'autora, la 'I' és una paraula consistent en una sola lletra, sinó que el seu aspecte rellevant, des d'un punt de vista gràfic, és que representa una línia recta, un simple eix, una franja o, més ben dit, una barra que descansa sobre la superfície horitzontal de la pàgina. Fins i tot per al lector distret, l'efecte geomètric és evident o com a mínim fàcil de reconèixer. Però encara ens trobem en el camp de la geometria plana. En canvi, sota la mirada de Woolf, el quadre assumeix una estructura tridimensional i la lletra sobresurt en relació amb la resta del text, dominant-lo. Segons ella, elevant-se sobre la pàgina fosca, la 'I' envaeix el text amb la seva ombra i el redueix a un fons incert i confús. [...] El que regala aquesta pàgina de

Woolf a la filosofia és una explícita perspectiva crítica sobre la geometria dominant del jo. [...] La fisonomia geomètrica del jo esdevé una clau fonamental per desconstruir el model de subjecte que habita la modernitat.”

Cavarero em serveix per lligar Lispector amb Woolf: “Quan les dones, excloses durant segles, accedeixen finalment al saber, a les arts i a l'escriptura, es troben que han d'operar segons uns cànons i uns estils estranys perquè els ha decidit el sexe oposat”. “L'home s'adhereix a l'eix de la verticalitat i la dona, en canvi, està predisposada a la inclinació. [...] Es podria parlar d'un subjecte egoista i d'una subjectivitat altruista. És a dir, d'un model centrat sobre les gestes d'un jo autàrquic i d'un model que, en canvi, narra una relació primària i un estat de dependència.” Woolf escriu les dues conferències d'*Una cambra pròpia* el 1928, Lispector neix el 1920 i publica la primera novel·la el 1943, a 23 anys. I ella no ha llegit Woolf, però el seu entorn sí, Woolf es respira en l'ambient, hi és, i ella s'encomana a Joyce, amb la primera novel·la, però en tota la seva obra hi ressonen ecos woolfians, com ressonen en Rodoreda, que sí que la va llegir –començant, segurament, per la traducció de *La senyora Dalloway* de Cèsar August Jordana (1930). Lispector, però, no escriu des de la subjectivitat altruista que diu Cavarero, concep una posició nova en veu de dona i la concep escrivint i no explicant. I nosaltres llegim Lispector i hem llegit Woolf i tot encaixa, se sent el clic.

Escriure després de Woolf és construir aquesta nova posició, d'alguna manera, i és el que fa Lispector i que costa tant d'explicar perquè és entrar-hi quan t'engampa “amb la guàrdia baixa”, com deia Moore, i després un cop dins allò té tot el sentit del món encara que no n'acabi de tenir, perquè ja n'ets una peça, n'ets la lectora, i ser lectora de Lispector (o de Woolf) és ser peça amb un motoret que belluga, que fa feina.

I llavors, llegint i sent peça, passa que no deixes de bellugar i que de vegades la peça encaixa en més d'un engranatge, encara que sigui en una posició diferent, o que t'endús el deix de la peça cap a un altre engranatge perquè les lectures no són mai estanques. I a mi Cavarero m'ha parlat de Pazos, o al revés, o potser només és perquè les he llegides seguides i aquestes coincidències em fascinen i tendeixo a treure'n suc, amb el risc de deixar-les eixutes.

Pazos no escriu una novel·la, *Matar el nervi* diu que és una barreja de memòria, assaig literari i crònica periodística, però hi ha un jo verticalíssim en el sentit d'empoderat, i empoderat en un sentit més ampli que el que se sol aplicar a les dones que deixen de viure inclinades, com si diguéssim. A la contra es diu que el que ha escrit Pazos és “narrativa de no-ficció” i em sembla l'etiqueta més poc etiqueta que he llegit i alhora la més encertada per encabir una mena de llibres que utilitzen totes les possibilitats de la ficció per escriure no-ficció. Pazos ho fa per escriure auto-no-ficció –aquesta etiqueta me la trec jo de la màniga i ara la rebrego i l'hi torno a

ficar– i el que explica, el que escriu, és com una mena de rúbrica final a la seva joventut a Grècia, Israel i Nova York, sí, però també és una manera de ser al món que té per una banda la provisionalitat i la inseguretat de la seva generació (és nascuda el 1991) i per l'altra trenca amb el que deia abans de la verticalitat, l'horitzontalitat, la inclinació i tota la geometria que vulgueu perquè en Pazos tot és corbat, tou, mal·leable, ara s'infla i ara es desinfla, i no passa res perquè ja no hem de reivindicar ser res, sinó ser-ho i prou, escriure, anar dient.

He dit *joventut* i potser us ve una mena de llibre al cap: dona, jove, periodista, viatges, precarietat, us imagineu el que sé que us imagineu i us equivoqueu de mig a mig. Pazos escriu assaig en primera persona, no se m'acut cap altra manera de dir-ho. I encara que no les hagi llegides (que no ho sé), darrere seu hi ha Woolf i Lispector, clavant-se cops de colze, perquè nosaltres sí que les hem llegides, i si la llegim a ella ja les tindrem totes tres mesclades. Pazos no explica sinó que més aviat analitza, desgrana i reflexiona i va sempre un pas més enllà.

“He provat d'alinear-los tots dos, estat d'ànim i paisatge, que és tan sublim com me l'havia descrit el Dinos mesos enrere, però la gangrena està massa estesa i la companyia és equivocada i ja no trobo la manera de salvar la distància entre el que visc i el que voldria viure.” Pazos fa que el que a ella li passa a Grècia a vint-i-pocs anys et pugui encaixar a tu, peça amb motoret, perquè escriu tou en el sentit de mal·leable i en el sentit d'adaptable perquè el jo en lloc d'ombra fa llum –el “raig de llum” que deia Gotlib–, il·lumina cap amunt, cap als ulls de qui llegeix.

No hem de buscar Woolf o Lispector en Pazos, el que dic és que hi ha Pazos perquè abans hi ha Lispector i perquè abans hi ha Woolf, i que tot és una cadena, cadena de cadenes, tot es mescla perquè va al mateix recipient, és el cap de qui llegeix, i allà dins pot ser que Lispector hagi llegit Woolf i que tots aquells acadèmics angloamericans de Moore hagin llegit Lispector, i fins i tot Woolf, Lispector, Moore o Cavarero podrien llegir Pazos. Tot això passa quan llegeixes. I com deia la Joana a son pare, només ho he anat dient, llegint, escrivint.

 COMENTARIS

COMENTEU

RECOMANEM

Guanyem Girona, Junts i ERC tanquen el pacte de govern per a fer batlle Lluç Salellas

El PSOE guanyaria el 23-J amb mig punt de marge sobre el PP, segons el CIS